Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XIX. Cena lista je $5.00 Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 27. septembra (Sept. 27), 1926. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 226

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

AMERIŠKI KAPITALISTI IZTEZAJO ROKE PO SVETOVNEM MONOPOLU

Polastili bi se radi telefona v Franciji. — Propaganda za izveditev tega načrta je pričela v Franciji po ameriškem načinu. — Organizirano delavstvo v Franciji glasno protestira proti takim nakanam.

Pariz, Francija. — Ameriški kapitalisti bi se radi polastili telefonskih naprav v Franciji, ki so zdaj lastnina francoskega ljudstva. Ameriški bankirji pod kontrolo Wall Streeta so zdelali načrt, po katerem bi se uresničile njih želje. Francija dobi posojilo v Wall Streetu, kot poroštvo pa Francija zastavi svoje telefonske naprave, tako da postanejo privatni monopol. Western Electric korporacija, ki jo podpira Morganova bančna skupina, bi prevzela telefonske naprave in službo v Franciji. Ta kompanija bi torej tvorila postojanko General Electric trusta v Evropi.

Ta družba bi organizirala zopet dve privatni kompaniji: International Telegraph & Telephone kompanijo in International Standard Electric kompanijo.

Western Electric kompanija je že pričela s propagando po ameriškem načinu v Franciji, da se izvede ta načrt.

Delavci odločno protestirajo proti temu načrtu. Oni izjavljajo, da tak načrt ni le nečasten, ker se ljudstvu vzamejo naprave, ki jih lastuje, in izroče privatni kompaniji, ampak je tudi skrajno nevaren.

Telefonsko službo v Parizu izpreminjajo v avtomatično.

Podsuha zapria rudnik; 43 rudarjev v pasti

Trije so nedvomno ubiti. Nesreča se je zgodila v Ironwoodu, Mich.

Ironwood, Mich., 27. sept. (zjutraj). — Štiri partije delavcev, ki se zamenjavajo in so neprestano na delu že 64 ur od petka opoldne, da naredijo pot skozi zasut šaht do zaprtih 40 rudarjev, so izkopale do zdaj 400 čevljev globoko luknjo. Kopati bo treba še toliko, kar bo vzelo najmanj še dva dni. Rudarji vseh sosednjih rudnikov so na delu, da rešijo svojo tovariše. Trupla treh delavcev, ki so jih ubile skale, katere so zmečkale vzpenjačo v šahtu, so bila najdena. Ponesrečenci so bili električarji.

Ironwood, Mich. — Dne 24. septembra se je pripetila velika nesreča v tukajšnjem G. Pabstovem železnem rudniku. Skalovje se je udrlo iz stropa in zasulo šaht. Rudnik je zaprt in notri je ostalo 43 rudarjev, ki ne morejo na plano. Velika skala, ki se je utrgala, je zdrčala po šahtu, ki vodi poševno v jamo. Skala je izpodbila železne podpornike in zdrobila vzpenjačo, v kateri so bili trije rudarji. Skala, ostanki vzpenjače in trije nesrečniki so zleteli na dno. V osmem rovu jame je bilo na delu 32 mož, v drugih prostorih pa osem.

Nevarnosti vsled vode in plina ni, vzelo pa bo dolgo časa, predno popravijo šaht. V tem času ostanejo rudarji pod zemljo. Stradali bodo in zeblo jih bo; razsvetljave imajo samo za osem ur.

Samomor učenjaka.

Dunaj, 25. sept. — Dr. Paul Kammerer, znameniti biolog, ki je bil že dvakrat v Ameriki, se je včeraj ustrelil na Snežniku blizu Dunaja. Kammerer je bil že dalj časa potrt.

NEORGANIZIRANI DELAVCI SO BREZ MOČI

Nash Motor kompanija se zaveda tega dejstva. — Zato je pa delo svojih delavcev znižala mezdo za 20 odstotkov.— Preddelavci imajo nalog, da odslove vsakega organiziranega delavca.

Racine, Wis. — Delavci, ki delajo avte "Light Six" (stari Ajax) pri Nash Motor kompaniji so plačani od kosa. Ti delavci zdaj zaslužijo dvajset odstotkov manj, kar je znižanje mezde stopilo v veljavo dne 16. septembra t. l.

Delavci se niso mogli postaviti v bran proti znižanju mezde, kajti oni niso organizirani. Preddelavci imajo nalog, da odslove vsakega delavca, o katerem izvedo, da pripada k delavski strokovni organizaciji.

Ako bi bili delavci organizirani, bi si kompanija stokrat premislila, preden bi kar meninič tebinič znižala mezdo kar za dvajset odstotkov. Ne upala bi se dati preddelavcem ukaza, da naj odslove vsakega delavca, o katerem vedo, da pripada k delavski strokovni organizaciji. Kajti, ako bi kompanija dala tako ukaze, bi ostala brez delavcev in lahko bi zaprla svojo tovarno.

O delavcih, ki so plačani na uro, gre glas, da pridejo zdaj oni na vrsto pri znižanju mezde.

V avtomobilski industriji je velika konkurenca. Med seboj sta se posebno pograbila takozvani avtotrust, ki je pod kontrolo Wall Streeta, in Fordova kompanija. Tak konkurenčni boj pa povzroča, da se znižajo cene produktom. V tem konkurenčnem boju trpe vedno delavci, posebno takrat, ako niso organizirani. Kompanije hočejo imeti ravnotako visoke dobičke, kot ob času, ko ni bilo konkurenčnega boja. Da se to zgodi, pa znižajo delavcem mezde, ako nimajo sposobnoga vodstva, da na drug način prihrani na produkcijskih stroških.

Kitajci obtožujejo Anglijo pred ligo narodov

Angleži so ubili tisoč Kitajcev z bombardiranjem mesta. — Liga je sprejela resolucijo za sklicanje razorožitvene konference.

Ženeva, 25. sept. — Sedma skupščina lige narodov je bila danes zaključena.

Ženeva, 25. sept. — Kitajska delegacija v skupščini lige narodov je včeraj povzročila senzacijo, ko je obtožila Anglijo, da je brez upravičenja ubila 1000 Kitajcev. Dne 5. septembra so angleške topničarke bombadirale mesto Vanhsien ob reki Jangtse; 100 vojakov in okrog 1000 prebivalcev v mestu je bilo ubitih.

Kitajska obtožba je padla kakor bomba. Kitajski delegat Ču je enostavno stopil na govornico in izrekel obtožbo pred celo zbornico. Angleški delegat, lord Cecil, je kritiziral Ču, meneč, da bi morala Kitajska prej naznaniti, da predloži zadevo. Dalje je rekel, da ne verjame kitajskemu poročilu, vendar pa upa, da se bo stvar izravnala.

Skupščina je včeraj soglasno sprejela resolucijo razorožitvene komisije, ki se glasi, da liga skliče mednarodno razorožitveno konferenco pred septembrom prihodnjega leta, razen če se pojavi kaj nepričakovanega.

Napad na japonskega poslanika v Španiji

Anarhisti so mislili, da je kralj Alfonso.

San Sebastian, Španija, 25. sept. — Neznanci, ki so menda bili anarhisti, so včeraj streljali na avtomobil, v katerem je bil japonski poslanik na Španskem. Napadalci so mislili, da je kralj Alfonzo v avtu. Poslanikov tajnik je bil lahko ranjen.

Dalje poročajo, da je španska policija odkrila novo zaroto za umor kralja Alfonza, diktatorja Primo de Rivere in nadškofa v Madridu.

Vtisi s kongresa delavskih unij v Angliji

Tudi ruska delgacija ni dosegla tistega vpliva, ki ga je pričakovala. — Delavska strokovna organizacija mora biti mednarodna, da je kos svoji nalogi.

Bournemouth, Anglija. — Z bratskimi delegati ni bilo sreče na zborovanju Kongresa britskih strokovnih unij. Smola, ki so jo imeli ameriški in ruski delegati, je povzročila razočaranje za britske delavce.

Vprav tedaj, ko je zborovanje pričelo, so časniki poročali, da je Frank Farrington, bivši predsednik 12. okraja rudarske organizacije, sprejel službo pri Peabody Coal kompaniji z letno plačo pet in dvajset tisoč dolarjev. Farrington se je nahajal ob tem času v Londonu, nekaj milj od mesta, v katerem se je vršilo zborovanje. Kljubtemu pa Farrington ni imel poguma priti na zborovanje.

W. L. Hutcheson, predsednik Bratovščine tesarskih delavcev in drugi ameriški delegat, se je malo časa zadržal v mestu konvencije. Zanj je bila določena posebna seja, na kateri je imel govoriti. Hutcheson je pa vprašal kmalu po svojem prihodu za besedo, da je sporočil svoj kratko poslanico, mesto da bi čakal določene seje. Govoril je kakšnih pet minut. Zlnli ni besede o ameriškem delavskem gibanju in ravnotako ni pokazal zanimanja za probleme britskih delavcev.

Člani splošnega sveta niso hoteli kritisirati Hutchesonovega delovanja, ampak fiasko ameriških delegatov je bil očividen. Britsko delavstvo se precej zanteresira za Ameriko.

Medtem ko britsko delavstvo sodi, da se ameriški delavci premalo zanimajo za britsko delavsko gibanje, pa misli, da se ruski delavski voditelji zanimajo preveč za britsko delavsko gibanje. Ko je britska kraljeva vlada prepovedala Tomskeyju in drugim ruskim delegatom vstop v Anglijo, so ruski delegati brzojavili poslanico zborovanju. V tej poslanici so kritizirali vodstvo splošne stavke kot izdajstvo voditeljev. Splošni svet je dal ponatisniti rusko poslanico in pod poslanico je bil kot komentar odstavek, da splošni svet nima namena, da odgovori na to slabo podučeno in domišljavo kritiko.

J. W. Brown, delegat za Mednarodno federacijo strokovnih unij v Amsterdamu je naglašal, da so problemi strokovnih unij po svojem značaju mednarodni in se lahko rešijo z mednarodno akcijo. Ako bi bili delavci v eni deželi organizirani celo 100-odstotno, tedaj bi taka organizacija ne zadostovala, da bi vzdržala napad mednarodnega kapitala.

Franc McKenna, kanadski delegat, je naglašal, da imajo kanadski delavci le občudovanje za splošno stavko britskih delavcev in za odpor v izporu.

Lala Lajpat, prvi delegat, ki ga je poslal vseindijski strokovni unijski pogres na zborovanje, je apeliral, da se naj v britskem imperiju ustvari združena fronta proti nepretrgani in celotni kapitalistični fronti. Njegove besede so našle odobravanje na zborovanju.

Slove priče proti pastorici Aimee

Gladenka, ki pravi, da je iz Chicaga, je izjavila, da je Aimee pred njo priznala, da je bila z Ormistonom v Carmelu.

Los Angeles, Cal. — Dve novi priči, ki sta zapleteni v konspiratorsko afero dušne pastirice Aimee Semple McPherson, sta prišli v soboto iz San Francisca v družbi detektiva, ki ju je poiskal in privedel v Los Angeles. Prva je 20-letna Babe Daniels, ki pravi, da je iz Chicaga; druga je Harry Melosh, bivši losangeleški trgovec in privatni detektiv.

Babe Daniels je izpovedala, da je tudi ona imela biti "Miss X", katera je prebila deset dni z Ormistonom v ljubavnem gnezdu v Carmelu. Ona je že podpisala sleparski affidavit po naročilu pastorice, katera ji je obljubila dobro plačilo za sramoto, ki jo nadene. Druga zanimiva izjava Danielsove je, da je Aimee pred njo priznala, da je bila z Ormistonom, bivšim radiooperatorjem v njenem Angelus templu, deset dni v Carmelu ob morju. Iz Carmela je šla v Berkeley, kjer je bila nekaj časa, nato se je pa odpeljala v Douglas, Ariz., odkoder se je v avtu podala čez mejo v Mehiko, da inscenira "beg iz ujetništva". Izprva je mislila hoditi sedem milj do ameriške meje, toda bilo je preteževno. Peljala se je v avtu in izstopila tri milje od Douglasa. Kdo je bil takrat z njo, ni povedala. Končno je prosila Danielsovo: "Prosim, oh, prosim, bodi tako dobra in povej v javnosti, da si bila ti z Ormistonom in ne jaz. Denarja dobiš dovolj za vse tvoje življenje."

Harry Melosh pa izjavlja, da mu je Aimee plačala $450 v svrho, da dobi kakega potepuha, ki bo hotel sprejeti vlogo "kidnaparja Steveta" in se pustil zapreti za pet let, za kar dobi od nje $5,000. Melosh je iskal človeka, toda delo je bilo težko, kajti nihče ni hotel biti tako bedast. Končno je dobil nekega butlegarja iz Oaklanda, ki je bil pri volji igrati "Steveta" in izjaviti pred svetom, da je on ugrabil pastorico in jo odpeljal v Mehiko proti odkupnini pol milijona dolarjev. Toda butlegar je zahteval $10,000 in pogajanja so se razdrla. Butlegar se piše Thomas Young in njegova aretacija je že bila izvršena zadnji petek.

Tri sto kaznjencev v Tampicu na gladovni stavki.

Tampico, Mehika. — Okoli tri sto kaznjencev v tukajšnji ječi je proglasilo gladovno stavko, ker smatrajo disciplino za prestrogo.

Klerikalna peticija še enkrat zavržena

Mehiški kongres je odglasoval 171 proti enemu, da ustava ne bo amendirana hierarhiji na ljubo.

Mexico City, 25. sept. — Mehiški kongres je včeraj drugič glasoval, da se peticija katoliškega episkopata za modifikacijo ustave v zadevi cerkve zavrže. Glasovanje je bilo 171 proti 1. En sam poslanec je torej glasoval za peticijo.

Prvič je zbornica odklonila peticijo zadnjo sredo iz razloga, ker ni bila pravilno sestavljena niti podpisana od državljanov. Včeraj se je debata o stvari ponovila in drugo glasovanje je pokopalo peticijo.

BURNO ZBOROVANJE ORGANIZIRANIH DELAVCEV V ANGLIJI

Šunder in hrup sta prevladala v dvorani. — Slišali so se žvižgi in med hrupom in šundrom so rudarski delegatje zapustili dvorano.

Bournemouth, Anglija. — Na zborovanju Kongresa britskih strokovnih unij so se odigrali prizori, kakršni niso v navadi na zborovanjih hladnokrvnih britskih delavcev, ko je vstal J. Bromley, zastopnik organiziranih železniških strojevodij, da podpira resolucijo, ki izreka simpatije do rudarjev v interesu splošnega sveta.

Kakor en mož so vstali rudarski in drugi delegatje, še preden je imel priliko ziniti eno besedo. Zborovanju je predsedoval Arthur Pugh, ki je bil brez moči v tem viharju vpitja, žvižgov in vzklikov.

"Zahtevamo, da izrečete obžalovanje zaradi tega insultiranja," je kričal neki rudar, katerega močni glas je prevpil trušč in šunder. Vmes se je pa oglasil nekdo drugi in zakričal: "Pozvali bi lahko Havelock Wilsona, da podpira resolucijo."

Bromley je namreč javno napadel rudarje in njih voditelje, kakor je storil Havelock Wilson, predsednik Mornarske unije. Za kapitalistične liste so bili ti napadi napeljavanje vode na njih mlin, da so lahko napadali rudarje in pri teh napadih za podkrepitev svojih napadov, pa citirali poleg Havelock Wilsona še Bromleyja.

Žvižgi, sikanje in klici, vsedi se — ne maramo te poslušati so onemogočili Bromleyju izpregovoriti eno besedo. V tem hrupu in šundru je pa rudarska delegacija pričela zapuščati dvorano, da na ta način izrazi svoj protest. Medtem, ko je rudarska organizacija zapuščala dvorano, so pa drugi delegati kričali na Bromleyja, da ni mogel govoriti. Predsednik Pugh je bil primoran zaključiti sejo. Ko se je seja zopet pričela, je Pugh apeliral na tolerantnost. Za rudarje je govoril Richardson, blagajnik rudarske organizacije. V imenu rudarjev se je zahvalil vsem onim, ki so poslali pomoč britskim rudarjem. Na zborovanju sta bila zopet red in mir.

PRISTANIŠČNI DELAVCI SO IZVOJEVALI KRAJŠI DELAVNIK.

New York, N. Y. — Organizacija pristaniščnih delavcev Intl. Longshormen's Assn., ki šteje 65,000 delavcev, je podpisala novo pogodbo s podjetniki. Po novi pogodbi znašajo tedenske delavne ure le 44 mesto osem in štirideset. Mezda od ure znese 80 centov. Čezurno delo ob nedeljah in praznikih se pa plačuje po $1.20 od ure.

Dempsey mora iti v bolnišnico.

Philadelphia, Pa. — Jack Dempsey, premagani boksar, je bil v zadnjem svojem pretepu zadnji četrtek, v katerem je izgubil krono šampijonstva, tako tepen, da bo morda moral iti v bolnišnico. Njegov obraz je ena sama velika bula in obe očesi sta pokriti z oteklino. Toda pugilist se bo lahko zdravil in lahko bo živel brez dela vse svoje žive dni. Klofute so mu prinesle $750,000. To je civilizacija 20. stoletja!

Izgredi v Floridi; zamorce šikanirajo

Vojaki so streljali na zamorce, ki niso hoteli iti na prisiljeno delo. Pet mož je bilo ranjenih.

Miami, Fla. — Nemiri ogrožajo od orkana razdejana mesta v Floridi. Izgredi plemenskega značaja so izbruhnili v petek, ko so voditelji pomožnega moštva začeli konskribirati zamorce za delo. Zamorci so se uprli in v spopadu z vojaki so bili trije črnci in dva pomorščaka obstreljena. Vsa floridska milica je zdaj na nogah in patruljira takozvani črni pas v Miamiju, kjer biva 20,000 zamorcev.

Konskripcija je bila naravnost brutalna. Vojaki so šli z avtotruki v zamorski del mesta in začeli kar loviti zamorce s puškami v rokah. Vsakemu so ukazali: "Marš na truk," pozneje pa: "Marš dol in delaj!" Zamorce so odpeljali na ulice in v pristaniščа, kjer odvažajo ruševine in čistijo ceste. Zamorci pravijo, da gredo radi na delo, ampak siliti kot sužnji ali živina se pa ne puste.

Ko vojaki niso nehali loviti ljudi na ta način, so se zamorci oborožili in sprejeli nov truk s streli. Vojaki so odgovorili s streli in izmenjanih je bilo okrog 60 strelov, predno so črnci pobegnili. Dvajset oboroženih zamorcev je bilo aretiranih.

Agitirajte za "Prosveto"!

FITZPATRICK IN NOCKELS IZVOLJENA BREZ OPOZICIJE.

Chicago, Ill. — John Fitzpatrick, predsednik, in Ed Nockels, finančni tajnik Čikaške delavske federacije, sta bila zopet izvoljena predsednikom in finančnim tajnikom brez opozicije.

'DOL S SODNIJSKIMI PREPOVEDMI!' ZAHTEVAJO NEWYORŠKI DELAVCI

Te besede so odmevale na masnem shodu na Madison Square Gardenu.—Govorniki so naglašali, da je treba več odločnosti v boju za odpravo sodnijskih prepovedi.

New York, N. Y. — Doli s sodnijskim i prepovemi, je bil glas, ki se je čul na masnem shodu na Madison Square Gardenu kot odgovor na apel, ki so ga izdali stavkujoči krojaški delavci za pomoč proti strogi sodnijskimi prepovemi, je bil izdana proti njim. Kot en mož so glasovali zbrani delavci na shodu za resolucijo, ki je končavala z besedami: "Solidarnost organiziranega delavstva združena z geslom doli s sodnijskimi prepovedmi je dosti močna, da porazi tudi zlo orodje izkoriščujočih kapitalističnih podjetnikov."

Vsi govorniki so naglašali, da je treba bolj odločno nastopiti za odpravo sodnijskih prepovedi ob času sporov v industriji. Na shodu je bilo navzočih pet in dvajset tisoč delavcev.

Val zime zagrnil severni in srednji zapad

Tako zgodnjega snega in mraza že ni bilo 40 let. Dvanajst milijonov dolarjev škode na farmah.

Chicago. — V koledarju se je začela jesen — v naravi pa zima! Vsa Kanada in severnozapadne ter deloma srednjezapadne države Unije so bile v četrtek in petek pokrite s snegom. Tega že ni bilo 40 let kakor kažejo vremenski zapiski. Zadnji rekord tako zgodnje zime datira iz leta 1887.

Snežinke so se pokazale tudi v okolici Chicaga, v Evanstonu, v petek zjutraj, toda obležale niso. Drugače pa je bilo pravo novembersko vreme. Mrzla severna sapa z dežjem. Temperatura je v štirilndvajsetih urah padla od 74 na 47 stopinj.

Najvišji rekord mraza je bil v Montani. V Heleni je termometer zabeležil šest stopinj nad ničlo. Vsi pridelki na polju, ki še niso pospravljeni, kakor tudi sadje v sadovnjakih je zmrznilo. Ogromna škoda je zadela farmarje po vseh provincah v Kanadi, dalje v obeh Dakotah, Minnesoti, gornjem Michiganu, Washingtonu in tja doli v Iowi in Kansasu. Skupna škoda se računa na $12,000,000.

Val zime je segel celo v Oklahomo in Texas, kjer je temperatura padla za 40 do 50 stopinj. V Dodge Cityju, Kans., je temperatura padla od 96 na 40; v Coolandu, Kans., se je temperatura skrčila za 54 stopinj in bila je slana, ki je pomorila zelenjavo.

Kaj delajo ameriške bojne ladje na Kitajskem?

Tako vprašuje dr. Harry F. Ward, predsednik Ameriškega komiteja za pravico Kitaja. — To vprašanje je povzročila vest o ranjenih ameriških pomorščakih.

New York, N. Y. — (F. P.) Vest, da so bili ranjeni ameriški pomorščaki na ameriški ladji "Pigeon", je povzročila, da je dr. Harry F. Ward vprašal, kaj delajo ameriške bojne ladje v ondotni okolici.

"Časniki poročajo, da ameriške ladje plovejo v Hankow, 600 milj gor po reki v notranjem Kitaju, dasiravno so kitajske oblasti podučile vse tujezemske ladje, da naj plovejo doli po reki, ker razsaja civilna vojna v omenjenem mestu. Zdi se, da druge enote ameriške mornarice patruljirajo po ravno tej reki okoli Hankowa in pomorščaki Združenih držav so bili ranjeni na 'Pigeonu' in streljali so na druge ladje, ki so v bojnem pasu. Mi vprašamo s spoštovanjem, po kateri določbi v pogodbi Združene države izjavljajo, da imajo njih bojne ladje pravico patruljirati kitajske notranje vode, in kateri zaključek kongresa pooblastuje tako akcijo, ki lahko zaplete Združene države v kitajsko civilno vojno ali v možni konflikt med Kitajem in drugimi tujezemskimi silami," se čita izjava dr. Warda.

Poleg dr. Warda so člani Ameriškega komiteja za pravico Kitaja še Glenn Frank, predsednik univerze v Wisconsinu, mrs. J. Borden Harriman, škof S. J. McConnell, William White, dr. Stephen S. Wise, James Maurer in še drugi.

Poslužite se kampanje za nove člane in pridobite si razpisane nagrade!

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Entered as second class matter May 15, 1918, at the post office at Chicago, Ill., under the act of August 24, 1912.

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 31, 1926) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TESARSKI DELAVCI IN STAVBINSKI PODJETNIKI NA PACIFIČNI OBALI.

Ko so se bankirji in industrijski podjetniki v letu 1920 pripravili za veliko splošno ofenzivo proti organiziranemu delavstvu, za katero je pot ugladil justični tajnik Palmer s svojo gonjo proti "rdečkarjem," so se stavbinski podjetniki v San Franciscu takoj pridružili sovražnikom organiziranega delavstva.

Najjačja, najkrepkeja in najtrdneja delavska strokovna organizacija v San Franciscu je pa bila unija tesarskih delavcev. In stavbinski podetniki so se odločili, da to organizacijo napadejo z vso silo, kajti če zdrobe to organizacijo stavbinskih delavcev, tedaj bo lahko uničiti šibkejše organizacije stavbinskih delavcev. Z velikim krikom so naznanili, da je San Francisco odprto mesto, t. j., da lahko vsak delavec dobi delo, če je organiziran ali ne. Vrhtega so dali v časnike, ki so izhajali v mestih srednjega zapada in na vzhodu naznanjla, da v San Franciscu potrebujejo delavcev. Ta poteza je imela namen privabiti veliko število delavcev v San Francisco. Podjetnikom in bankirjem je bilo znano, da delavci, ki iščejo delo, niso bogati ljudje, ki se vozijo za zabavo križem Združenih držav. Ako ima delavec denarja, da lahko plača vožnjo iz New Yorka, Clevelanda, Chicaga ali St. Louisa v San Francisco, kadar išče delo, tedaj ga ima že veliko, in ta denar tvori navadno tudi njegove zadnje prihranke, ki jih je prihranil na ta način, da je sebi in svoji družini pritrgaval na življenjskih udobnostih. Delavec, ki je prišel iskat delo iz srednjega zapada ali vzhoda v San Francisco, je mogoče imel še par dolarjev v žepu, ko je stopil iz vlaka v San Franciscu. S tem dejstvom so računili podjetniki in bankirji in imeli so precej uspeha. Delavsko časopisje križem Združenih držav je sicer svarilo delavce, naj nikar ne hodijo na pacifično obal iskat dela, ako niso dobili od svojih sorodnikov, prijateljev, znancev ali pa od delavskih strokovnih organizacij obvestila, da res delavci primanjkujejo na obali ob Pacifiku. Vsi delavci ne čitajo delavskih listov, in tako se je bankirjem posrečilo spraviti precej delavcev v San Francisco in druga mesta ob pacifičnem obrežju. Ti delavci so seveda na to iskali delo zaman v podjetjih. Ko je bila ta rezervna armada zbrana, je pričela šele prava ofenziva proti delavskim organizacijam. Podjetniki in bankirji so bili dobro pripravljeni, delavci pa nepripravljeni. To je bil eden glavnih vzrokov, da so podjetniki in bankirji v začetku imeli nekaj uspeha. Ali tesarski delavci so zbrali svoje moči. Ustavili so ofenzivo in že so bila znamenja tukaj, da bodo podjetniki in bankirji zopet kmalu v defenzivi, t. j., da bodo morali skleniti pogodbo z organiziranimi tesarskimi delavci in preklicati odprto delavnico.

Bankirji in podjetniki so pa hitro menjali taktiko. V svojo zvezo proti tesarskim delavcem so pritegnili še trgovce s stavbinskim materijalom. Ta zveza je pomenila, da stavbinski podjetnik ne dobi stavbinskega materijala, ako zaposli organizirane tesarske delavce. Tak podjetnik je lahko dobil delavce, ni pa dobil peska, opeke, apna, cementa, lesa itd.

Unija tesarskih delavcev pa ni držala križem svojih rok. Otvorila je veliko trgovino s stavbinskim materijalom. Ta trgovina je zalagala s stavbinskim materijalom samo one stavbinske podjetnike, ki so zaposlili organizirane stavbinske delavce. Ko se je to zgodilo, je bojna sreča zapustila najbolj trmoglave bankirje in stavbinske podjetnike.

Vsak dan se je priglasilo več podjetnikov, ki so izjavili, da so pri volji podpisati pogodbo z unijo tesarskih delavcev. Število brezposelnih tesarskih delavcev se je pričelo hitro krčiti in zdaj je na delu okrog dvanajst tisoč organiziranih tesarskih delavcev. Na stavki jih je še približno tisoč, ki pa tudi kmalu dobe delo.

Najtrmoglavnejši stavbinski podjetniki in bankirji so se poslužili tudi drugih sredstev, da porazijo delavce. Takozvana Industrial Assn. of San Francisco, v kateri so člani najbolj zagrizeni nasprotniki organiziranih delavcev, je najemala poleg stavkokazev tudi detektive, provokatorje in pobojnike. Zaprisežene izjave so potrdile, da so imeli pobojniki in najeti privatni detektivi nalog streljati na organizirane delavce, posebno pa na voditelje. Tudi ta nečedna sredstva niso mogla obrniti bitke na stran podjetnikov, ki so bili končno primorani ugrizniti v kislo jabolko in pričeti podpisavati pogodbo z organizacijo tesarskih delavcev, ako so hoteli dokončati stavbe, ki so jih prevzeli, da jih zgrade.

TEKSTILNI DELAVCI IN KOMPANIJSKI DOBIČKI

Piše L. Olds.

Čim lažje pridejo profitarji do mastnih dobičkov, tem manj skrbe za delavske razmere. Čim večji so njih profiti, tem manj skrbe za varnostne naprave v tovarnah. To se je pokazalo v Fall Riverju, Mass., kjer je bombažna industrija precej razvita. Članek, ki je bil priobčen v Wall Street žurnalu, trdi, da je v tem velikem tekstilnem središču največ odgovorno za neposlenost zadnjih pet let vodstvo, ker nima dovolj iniciative in na drugem mestu je kriva ravno toliko južna konkurenca. Ta depresija in slabe razmere so zelo karakteristične v nezaposlenosti zadnjih pet let.

Omenjeni žurnal pravi, "da se je Fall River družba razvila, da je bila financirana in obratovana po lokalnih interesih v mnogo večjem obsegu, kot pa katerokoli drugo industrijalno središče. Vse premalo se je skrbelo, da bi ta industrija dobila zunanje moči v svoj obrat. Preveč se je skrbelo za nepotizem, t. j., vedno so gledali, da so dali važne službe samo svojim sorodnikom. In to traja že več let. To je poslabšalo ter ubilo vsako iniciativo v vodstvu. Kadar so imeli lepe prilike ter dovolj sredstev za to, pa niso hoteli zamenjati stare stroje z novimi, niso bili pri volji zamenjati starih metod prizvajanja z novimi, da bi bili kos novim zahtevam."

Mezde v omenjenih tovarnah so znašale v letu 1914, kot pravi Wall Street Journal, povprečno samo $430 za celo leto dela. Leta 1920 so prišepale do tisoč dolarjev na leto. Toda od tedaj naprej so zopet pričele rakovo pot in gredo še vedno nazdol. Povprečna mezda leta 1924 je padla na $923.

Kljub tem nizkim mezdam, ki so komaj za prehrano družine z najbolj potrebnim, kljub obratovanju, ki je padlo zadnjih par let na polovico celotnega obrata, so dividende še vedno šle gori. Leta 1920 so poskočile nad 11 milijonov dolarjev. Leta 1924 so pa poskočile za celih 85% nad onimi za leto 1920.

Številke jasno kažejo cene Fall River bombažnih produktov, plačane mezde in dividende:

Fall River tovarne	Cene izdelkom	Totalne mezde	Totalne dividende
1914	$ 49,816,027	$13,081,879	$ 1,236,793
1915	46,806,734	13,707,868	1,146,189
1916	63,974,214	15,726,979	3,678,494
1917	92,148,972	18,881,486	4,231,261
1918	118,876,983	20,282,789	6,146,286
1919	136,788,717	26,997,711	4,935,145
1920	149,223,708	31,002,421	11,095,200
1921	67,860,675	24,242,100	2,884,375
1922	91,752,556	28,274,713	5,606,500
1923	100,976,424	28,616,726	8,491,544
1924	80,995,915	18,969,407	3,271,480

Številke jasno govore, da ni delavstvo imelo prav nobenega deleža od velike prosperitete, ki je previadala za časa vojne dobe. Leta 1917 so se dividende zvišale za celih 85%, medtem so bile mezde zvišane le za 42%. Leta 1918 so bile skupne cene njihovim produktom zvišane za celih 140%, mezde pa so zlezle na 55%. V naslednjih letih je bila še večja razlika. Cene izdelkom so prekoračile 202%, mezde so prišle le na 137%. In to kljub veliki draginji. To pomeni, da so procentno padle mezde v letu 1918 na 17% iz onih, leta 1914, ki so bile 26.5%.

Wall Street Journal opisuje stališče Fall River tovaren in pravi: "Fall River tovarne imajo več vreten kot katerokoli drugo mesto v deželi; vseh vreten v teh tovarnah je približno štiri milijone. Fall River je v prvi vrsti tovarniško mesto, kjer se izdeluje platneno blago. Ravno tako je mesto New Bedford v glavnem tovarniško mesto, ki ima tkalnice in predilnice. V teh mestih so povsod delavci zelo nizko plačani. V Fall Riverju lahko producirajo nad tri milijone jardov blaga na teden in ga lahko tiskajo nad šest milijonov v ravno istem času.

BODOČNOST U. M. W. OF A.

Bodočnost premogarske organizacije je odvisna od rezultatov prihodnjih volitev glavnih uradnikov. Ali bo članstvo ponovno izvolilo Johna L. Lewisa in večino njegovih pobočnikov, ali bo postavilo na njegovo mesto Johna Brophyja? To vprašanje je zelo važno za ameriško organizirano delavstvo radi važnosti, katero zavzema premogarska organizacija v ameriškem strokovnem gibanju. Še važnejše pa je to vprašanje za rudarje same, organizirane kot neorganizirane, ker to je vprašanje kruha, brezdelja, morale in sploh njih življenja, katero je danes bornejše kot kdaj v zgodovini premogarske industrije. Kakšno je njih življenje, vedo premogarji sami. Radi velike brezposelnosti je grenko in polno mizerije, da jo je človeku težko zapopasti.

In kaj je njih bodočnost? Trpljenje, velikanska gora trpljenja, muk in težkih bojev. Ako je kateri del delavstva utrjen v boju, so gotovo premogarji. Zgodovina U. M. W. of A. je zgodovina večnih, težkih bojev. Ali najtežji boj jih še čaka. Prihodnje leto bo odločilno leto za premogarsko organizacijo: v prihodnjem štrajku se bo pokazalo, ali bodo rudarji na polju mehkega premoga obdržali in učvrstili svojo organizacijo ali ne. To bo gotovo v veliki meri odvisno od podpore, ki jim jo bo dalo ostalo ameriško delavstvo. Še v veliko večji meri pa od voditeljev njih organizacije. Kdo bo vodil prihodnji štrajk, ali John L. Lewis ali John Brophy? Prihodnje volitve odločijo: ali bo večina članstva glasovala za Lewisa ali za Brophyja. Namen teh vrstic je na kratko komentirati zasluge obeh kandidatov.

Pravila U. M. W. of A. dovoljujejo izredno veliko moč in odgovornost predsedniku organizacije. To samo na sebi še ni nobeno zlo. To namreč ni zlo, ako se predsednik poslužuje moči več v interesu organizacije kot pa samega sebe. Končno je vse odvisno od njegovih osebnih motivov, njegovega duševnega ustroja in intelektualnega razvoja. Daj moč Mussoliniju in rezultat bo tak, kakoršnega je Mussolini zmožen pokazati. Na drugi strani daj pa enako moč na pr. Debsu, bo rezultat popolnoma drugačen. V miniaturi se Lewisova administracija lahko primerja v gotovi meri z Mussolinijem. Kot administrator je mož izrednih sposobnosti. Fizično je pravi velikan. Izpod težkih obrvi mu švigajo ostre oči kot jastrebu pri iskanju plena. Zelo uspešen govornik je z mogočnim glasom in mož železne volje. Gorje njegovemu nasprotniku, katerega je zmožen oviti okrog prsta s svojimi skrbno izbranimi besedami in hladnokrvnim temperamentom, ali pa ugonobiti potom svoje mašine, ki v resnici je mašina. Neizmerno je častihlepen, kar je ena njegovih največjih hib. Diplomat kot jih je malo in strategik prvega reda. S temi občudovalnimi lastnostmi in nadarjenostjo si je zgradil svojo učinkovito mašino, katere moto je: namen posvečuje sredstva. Pridobil je fanatično lojalnost in oboževanje velikega števila članstva na eni strani, na drugi pa ravnotako ognjevite nasprotnike. Ugonobil in zatrl skoro vse vplivnejše nasprotnike v organizaciji. Njegov cilj je disciplina in pokorščina, katero je do danes izvajal z železno pestjo. Kot vsi voditelji stare šole, je v svojem socijalnem mišljenju skrajen konservativec. Kapitalistična forma človeške družbe je njemu sveta, nedotakljiva stvar. Vse to je veliko krivo (namreč njegova administracija) za usodno nazadovanje U. M. W. of A. in za sedanje kritično stališče rudarjev.

Rekel sem, da je Lewis ugonobil večino svojih vplivnejših nasprotnikov v organizaciji; lahko bi rekel, da vse razen Johna Brophyja, predsednika distrikta št. 2 v centralni Pennsylvaniji, kateri je njegov protikandidat za predsedniško mesto. Izmed številnih žrtev Lewisovega železnega režima se je edino on znal uspešno postavljati v bran. S svojo spretno taktiko je obvaroval ne le samega sebe pred enako usodo kot je doletela Alexandra Howata, temveč kar je važnejše, tudi distriktno organizacijo pred polomom, kot je doletel kansaške rudarje. To niso prazne besede, temveč so fakti, ki so znani le ljudem z vpogledom v notranje boje med Brophyjem in Lewisom, kateri so se vršili odprto, še več pa za zaprtimi duri. In danes je on edini izmed vseh voditeljev v premogarski organizaciji, na katerega je lahko staviti upanje, da reši organizacijo pred pretečim polomom, ako bo izvoljen za predsednika, ter da popelje rudarje iz sedanje sužnosti v boljše ekonomsko in duševno življenje. Nisem nikak "hero worshiper", ali v John Brophyja stavim vse upanje, ker poznam njegovo široko dušo, njegove izredne zmožnosti kot idealnega voditelja in branitelja vseh zatiranih, njegovo socijalno stremljenje in njegovo konstruktivno in neumorno delo za organizacijo.

Rojen v Angliji od premogarske družine, je Brophy še kot deček pričel delati v majni. Kot milijone evropejskih in drugih priseljencev je tudi njegova mlada duša zahrepenela po čarobni Ameriki. Iskal je boljšega življenja in avantur. Kot mladenič se je priselil v novo deželo ter pričel kopati premog v centralni Pennsylvaniji. Njegova duša je hrepenela po novih avanturah, ki so bogate izkušnje za človeka. Šel je in enega kraja v drugega, iz ene države v drugo. S svojimi bogatimi izkušnjami si je pridobil praktičnega znanja, katerega si je izpopolnjeval z neusahljivim čitanjem delavske, posebno še socijalistične literature. Po letih romanja iz kraja v kraj se je zopet povrnil med premogarje centralne Pennsylvanije, kjer je v teku časa postal vodilni faktor, okrog katerega se je zbiral ves progresivni in radikalni element. Do tega so pripomogle gotove razmere, v katerih se je nahajala distriktna organizacija. V nji je namreč vladal velik kaos, do katerega je prišlo radi boja med železno kliko na njenem vodstvu in med demokratičnim in radikalnim elementom. Rezultat tega boja je bila njegova zmaga za predsednika distriktne organizacije.

Do prvega večjega spopada med njim in Lewisom je prišlo pri sklepanju pogodbe ob času zadnje splošne stavke leta 1922. Kot se je pozneje izkazalo, ni Lewis nikdar imel resnega namena razširiti organizacijo v obširna in važna premogovna polja, kot na pr. v velika koksova polja in v Somerset okraj z okolico Johnstowna, Pa., to so kraji, v katerih so se za časa zadnje stavke premogarji v velikih trumah pridružili stavkujočim rudarjem. Ko se jih je pozivalo v stavko in odnosno v organizacijo, jim je zadnja bila svečano obljubljena. Reklo se jim je, da stavka ne bo končana brez priznanja unije v njih okrožjih. "Vsi za enega in eden za vse" je bilo geslo, ki se pa, na nesrečo organizacije, pri sklepanju pogodbe ni upoštevalo.

Dr. Stane Zajec:

VISOKOFREKVENČNI TOK V MEDICINI

Živimo v dobi brezžičnega brzojava in skoro ga ni človeka, ki bi ne vedel, da prenaša električni tok akustično energijo po širni zemeljski obli. Z epidemično hitrostjo se je raznesla po vojni beseda radio v najbolj oddaljene in hribovite pokrajine in mnogo naselbin je, ki le potom brezžičnega brzojava žive z ostalim svetom vsak čas, v stiku. Zato je tembolj zanimivo vedeti, da vrsto toka ki je bila do pred kratkim časom splošnosti malo ali pa skoro nič znana, pozna medicina že svojih trideset let, vsaj prvi postanki segajo v leto 1892.

Ko je naš rojak inženjer Nikolaj Tesla, ki je letos praznoval svojo sedemdesetletnico, iznašel visokofrekvenčni tok, je bil že tedaj pozoren na dejstvo, da te vrste tok nima na telo tistega dražečega vpliva kot istomerni in izmenični tok, pač pa je opazil, da se telesa pod vplivom teh tokov poleg drugih učinkov tudi močno segrejejo.

Zdravniki so takoj začeli preizkuševati vpliv novega toka. L. 1892 je francoski zdravnik Arsonval vpeljal visokofrekvenčni tok v zakladnico medicine in imel navzlic jako primitivni in nepopolni aparaturi sijajne uspehe. Vendar pa so on in njegovi učenci smatrali toploto, ki je pri tem tvorila, za neizogibno zlo in niso spoznali, da ravno to svojstvo v marsikaterem oziru izdatno pripomore k uspehom. Šele drugi znanstveniki so uvideli teretičen in praktičen pomen tega toplotnega pojava. Zaynek je kot prvi izjavil, da so Tesla-toki edino sredstvo, s katerim je mogoče telo v globočino pregreti. Mogel pa je doseči res dobre uspehe šele, ko je danski inženjer Poulsen izkonstruiral zboljšan aparat za visokofrekvenčne toke in nato v letih 1906 do 1908 ugotovil na več klinikah izborne uspehe na skoro popolnoma okorelih sklepih.

Tehniki brezžičnega brzojava so se medtem neumorno trudili, kako bi izboljšali enakomernost visokofrekvenčnih tokov in tudi medicina si je želela izpopolnitve aparatov, ki bi omogočali zvišati frekvenco toka na več stotisoč do milijon nihajev na sekundo. Res se je to posrečilo in danes imamo za diatermijo jako popolne aparate, ki ne povzročajo nikakega draženja ali bolečin, nasprotno, zdravljenje z diatermijo ni samo nebolеče, temveč celo prijetno.

Kjer torej teče visokofrekvenčni tok skozi telo, tam se proizvaja, odporu dotične tkanine primerno, toplota. Tako zvišamo lahko temperaturo na 39 do 40 stopinj, ne da bi se koža močno segrela. Razumljivo je, kako velik vpliv ima tako razgrevanje posameznih telesnih stanic, ki si je tudi narava prizadeva doseči potom vročine, na bolezenske produkte, posebno še, ko so slednji navadno občutljivejši za vročico kot pa zdrava tkanina. S poizkusi v laboratoriju in na živalih je neoporečno dokazano, da se da potem diatermije uničiti bakterije in te izkušnje se da z gotovimi omejitvami prenesti tudi na človeško telo.

Na ožilje vpliva diatermija v smislu razširjenja žil in boljšega obtoka krvi; zato uporabljamo ta efekt pri raznih obolenjih ožilja (arteriosklerotična obolenja). Boljši in hitrejši pretok krvi pa odstranjuje iz organov bolezenske in dovanja novih imunskih snovi, saj je znano, da se te ravno v krvi nahajajo v velikih množinah.

Kot metoda, pri kateri se proizvaja toplota, pa deluje diatermija tudi proti krčem in bolečinam. Težke kolike ledvic, žolčne kolike in črevesne krče je možno z diatermijo ozdraviti ali vsaj zmanjšati, da se jih da prenašati.

Prav posebno učinkovito se je izkazala diatermijo po izkušnjah zadnjih let pri zastarelih vnetljivih ženskih boleznih ter pri različnih revmatičnih obolenjih sklepov, mišičevja in živcev.

Zvišamo-li produkcijo toplote in uporabimo koničaste elektrode, tedaj odmrje dotični del staničevja, ki smo se ga dotaknili; postopek, ki ga imenujemo elektrokoagulacija, uporabljamo pri odstranitvi znamenj, bradavic in sličnih kožnih madežev, ter ima to prednost, da je neboleč ter da ni opažati potem skoro nobenih brazgotin. Vrše se pa na ta način tudi večje operacije in priljubljena je ta metoda posebno v Angliji in Ameriki.

Po naključju je prišlo do tega, da se dovršuje fizikalni oddelek OUZD, ki bo opremljen med drugimi fizikalnimi sredstvi tudi z diatermijo, ravno ob času, ko praznuje duševni oče visokofrekvenčnih tokov Nikolaj Tesla svoj sedemdesetletni praznik. S tem pa da bodo tisoči delež blagodejnega uspeha njegovega dela, pa mislim, da mu bo na hvaležnejše oddoženo in mu postavljen najlepši spomenik.

Končno naj omenim, da n panoge v medicini, kjer ne bi ta ali oni uporabljal diatermij borem po uspehih pri bolezni kjer se je izborno obnesla Steinach hoče na vsak nač celo pomlajevati ljudi z nj vendar pa moram pribiti v brambo dobrega imena diater mije, da niti ta, niti injekcije ne druge metode niso lečilo z vse, temveč da ima gotove indi kacije, ki niso nadnaravne, pa jih je treba poznati, če hoče zajamčiti uspeh.

ŽARKOMET

Izbirajte!

Zadnje dni je bilo vse sorte novic:

Tri tragedije večnega trikota.

Trinajst umorov v enem dnevu.

Triindvajset suhaških aretacij v štiriindvajsetih urah.

Trideset elementarnih nesreč.

Natura je torej še najbolj zločinska.

* * *

Tam so ključi.

Naj bo kakor hoče, največjo revolucijo na svetu povzročijo delavci v kemikalnem laboratoriju.

* * *

Upravičena pritožba.

"Vse je dobro in vse je prav," je rekla Urša Trebuharjeva, "samo to me jezi, ker danes ne morem več pokriti svojih raztrganih čevljev."

* * *

Edina pot.

Zaupaj vase in v svoj razum. Sodeluj z onimi, ki zaupajo vase in v svoj razum.

* * *

Zato, ker "bravci" ne smejo vedeti, da so tudi pridigarice na svetu!

Cenjeni K. T. B.! Zakaj glasilo slovenskih frančiškanov nič ne poroča o tisti "sveti ženi" tam v Los Angelesu? — Radovedni Miha Mihatov, Terre Haute, Ind.

* * *

Novica!

Škof Jeglič poroča v ljubljanskem "Slovencu", da so v New Yorku cerkve, v katerih časte hudiča in ameriška vlada, ki je strašno nevtralna v verskih zadevah, mora ščititi te cerkve!

Ta je tudi nova za Američane. Ni pa nič novega, da je nekdo pošteno potegnil vernega Jegliča.

* * *

Socializirana kranjska jednota.

Škof tudi piše ravnotam, da so bili slovenski socialisti v Ameriki prej organizirani ko slovenski katoličani.

(Glasilo K. S. K. J. je to po natisnilo brez pripombe ali po pravka!)

Kranjsko-slovenska jednota je torej socialistična!

* * *

Hudič je res v strahu!

"Sestra" Aimee v Los Angelesu še vedno upa, da uveri svet da ona govori resnico. Vsi oni ki verujejo v hudiča, so pozvani, da se 48 ur postijo in dajo denar za pobijanje hudiča. Verniki, ki pojejo himne v Angelus templu, so informirani, da je okrožni pravdnik, ki je odredil aretacijo "sestre", v službi hudiča; uredniki vseh listov, ki pišejo proti njej in sploh vsi oni ki ne verjamejo njeni lepi pripovedki, so zavezniki hudiča.

Aimee je začela veliko vojno zoper hudiča. Kako uženе hudiča? Z denarjem! Stotisoč dolarjev premaga hudiča in njegove zaveznike! In verniki dajejo dolarje, da je veselje; postijo se in dajejo.

Če bi hudič res eksistiral, bi zdaj bežal iz Los Angelesa. Res bi bil premagan! . . . Bežal bi sramote vrag, ko bi videl, da je ženska, ki počenja to igro, bolj vražja kot je on. Stotisoč dolarjev za užuganje hudiča — in hudič bo res vzel dolarje!

K. T. B.

Vesti iz Jugoslavije

DELAVSKA ZBORNICA IN RUDARJI.

Delavska zbornica za Slovenijo je izdala naslednje poročilo:

Dne 4. septembra t. l. je prejela Trboveljska premogokopna družba od prometnega ministrstva brzojavno obvestilo, da je do nadaljnega odpovedana nabava premoga iz vseh privatnih rudnikov. Družba je nato odgovorila s tem, da je še isti dan od 15. ure ustavila obrata v Hrasthniku in Kočevju, pridržujoč si, da ustavi delo še v ostalih rudnikih, ako ne bi prišlo v doglednem času do sporazuma med njo in vlado.

Na podlagi tega se je vršila v nedeljo, dne 5. t. m., izredna seja upravnega odbora Del. zbornice. Upravni odbor je izvolil iz svoje srede permanentni odbor, ki je takoj naslednji dan interveniral pri rudarskem glavarstvu, v velikemu županstvu, Trgovski in obrtni zbornici ter g. ministru Puclju z namenom, da dobi točna pojasnila o vsej stvari, da opozori merodajne činitelje na obupen gmotni položaj, v kojega je pahnil nenadni ukrep na tisoče delavcev, in doseže pri njih, da ukrenejo takoj vse, kar je potrebno v zaščito bitnih interesov delavstva.

Vlada je v sporazumu z ministrom prometa sklenila, da odpove Trboveljski premogokopni družbi vsako nadaljno dobavo premoga, ker noče znižati cen premoga kljub temu, da je z redukcijami delavstva in z zmanjšanjem njegovih mezd znatno znižala svoje režijske stroške. Na drugi strani pa hoče vlada odločiti vse posredovalne agente te družbe, ki zvišujejo cene premoga in omogočajo korupcijo. Kakor je ta namen tudi z našega stališče dober in umesten, moramo vendar protestirati proti načinu, kako skuša vlada ta namen doseči. Dejstvo je namreč, da vlada o svojem koraku ni jasno informirala javnosti in zato je navidezno javno mnenje na strani družbe. Udarec, namenjen družbi, je zadel delavstvo: Na tisoče rudarjev je bilo vrženih na cesto brez zadnjite odpovedi, nevedoč, ali bodo mogli uveljaviti pravico do zakonite odškodnine. Prizadeti pa so tudi najširši srednji sloji obrtnikov in malih trgovcev, ki so absolutno odvisni od rudarskega življa.

Komaj se je bilo posrečilo preskrbeti delo brezposelnim, ki so bili prizadeti po zadnjih redukcijah, se že zopet pojavlja kriza, ki ne bo občutno prizadela samo delavca, temveč vse naše gospodarstvo. Povdariti je dejstvo, da je v rudarskih revirjih beda na vrhuncu. Rudniško delavstvo se nahaja vsled nizkih mezd v težavnem gmotnem položaju. Življenske potrebščine kupuje večinoma, na kredit, se zadolžuje, ne ve pa, kdaj se mu bo zboljšalo ekonomsko stanje v toliko, da bo moglo pokriti svoje dolgove. In končno ne smemo prezreti činjenice, da bo družba v slučaju sporazumljenja med seboj in vlado skušala doseči pokritje svoje momentane zgube s tem, da zniža delavske mezde.

Delavska zbornica smatra za potrebno, da na podlagi teh ugotovitev opozori vlado in vso javnost na nevarnost velikih krivic, ki prete delovnemu ljudstvu, in na težke posledica, ki bi jih mogel roditi obup tisočev brezposelnih, ako v doglednem času ne pride do zadovoljive rešitve.

Delavska zbornica bo ukrenila vse, kar je v njeni moči, da zaščiti delavstvo in mu pribori povrnitev vse škode na mezdah, povzročene vsled nenadne proti-zakonite odpovedi. Pazno bo tudi čuvala nad tem, da v slučaju znižanja cen premoga ne pride do ponovnih redukcij na delovni sili in plačah.

Delavska zbornica pozivlja delavstvo v rudarskih revirjih, da ohrani mirno kri, ker bo skupno z vsemi strokovnimi organizacijami stala na braniku delavskih interesov. O vseh svojih nadaljnih korakih bo informirala rudarje in ostalo javnost potom časopisja in na shodih, ki so se že in se bodo vršili v vseh večjih krajih Slovenije in na kojih bodo podali referenti točna pojasnila v vsej zadevi.

Shodi v trboveljskem revirju. Trbovlje, 8. septembra. — V Trbovljah, Hrastniku in Zagorju so se vršili danes javni protestni shodi, na katerih so govorili naši sodrugi ter zastopniki nardno socialističnih organizacij. Shodi so potekli soglasno in so bili zgovoren dokaz discipline in solidarnosti. Navzoči so glasno zahtevali, da se mora pričeti čimprej z delom, pa bilo to trboveljski družbi in belgrajski vladi prav ali ne. Na shodih so govorniki poročali o dosedanji akciji Del. zbornice in delavskih organizacij v korist odpuščenih rudarjev ter o nadaljnem delu in boju, ki ga bo treba toliko bolj energično voditi, kolikor bolj se bo vlada upirala rudarski zahtevi po delu in plači. Vlada se igra z delavsko eksistenco in Trboveljska družba tudi. — Rudarji in sploh vse delavstvo brez razlike, se bo borilo za svoj obstanek z vsemi sredstvi in do poslednjega moža.

Ti shodi so pokazali, da vlada med delavstvom popolna solidarnost in da bo to delavstvo v skrajnem slučaju znalo energično nastopiti.

Otrok se odda. V "Taboru" smo čitali inserat, da odda siromašna mati 20-mesečnega, zdravega otroka za svojega dobrim ljudem. Ponudbe pod "Dečko". O bog! Koliko tragedije je v tem inseratu; kakor da čujemo, kako se nesrečni materi trga srce, kako si želi in ne želi, da bi jej vzeli in ne vzeli otroka! Mati joka, mi proklinjamo, kajti človeški red, v katerem morajo nesrečne matere prodajati potom inseratov svoje otroke, zasluži le najstrašnejše prokletstvo in najinfamnejši konec.

55 socialistov je bilo nenadoma zaprtih v Budimpešti, ker so sklicali javen shod in na tem shodu povedali, da niso s Horthyjevimi režimom zadovoljni. Baš ko je moralo teh naših 55 sodrugov v zapor, misli oblast izpustiti "narodn. junaka" princa Windischgraetza. Windischgraetz bo šel v sanatorij, socialisti pa v zapor. Kakopa. Zapori so za poštene ljudi, in ne za knežje narodne falzifikatorje. Horthy drži očividno zelo močno na svojo reputacijo.

Cankarjev "Hlapec Jernej" v nemškem prevodu. Graški "Arbeiterwille" je pričel objavljati Cankarjevega "Hlapca Jerneja" v nemškem prevodu dr. Jože Glonarja. Že iz dosedaj objavljenega dela je razvidno, da je prevod dovršeno lep, da ne izgubiva ta naša umetnina v prevodu niti na izrazoslovju, niti na svojstvenem Cankarjevem štilu. Prevod izide prav gotovo v knjigi in uverjeni smo, da bo izval tudi v nemških literarnih krogih velko zanimanje.

Cerkvene miši. Iz Sv. Urbana pišejo: Kakor je bilo že poročano, je kaplan Franc Lužar od Sv. Urbana pri Ptuju, moral radi nemoralnih činov odsedeti kazen v Ptuju. Ordinarijat je seveda škandalozno zadevo kratkomalo prezri in tako se je idila razvijala naprej. V nedeljo, dne 5. t. m. je povabil zopet dva fantka v klet in se hotel z njima ljubimkati. Toda ta dva sta ga s kmečko pestjo naučila morale, ki mu jo ni mogio dati bogoslovje, njegov klobuk in vso zadevo pa sta izročila orožništvu. Besedo bo imelo torej sodišče. Kljub temu kaplan Lužar še vedno mašuje in še otroke bi rad poučeval.

Samomor detektiva. V Korkošu pri Subotici se je ustrelil detektiv Janko Milošević. Prišel je ob štirih popoldne v neko kavarno in naročil liter vina. Čim ga je izpil, je potegnil iz žepa samokres, poklical gospodarja in mu rekel: "Poglejte, sedaj se bom ustrelil!" V tem trenotku se je ustrelil v sence in obležal na mestu mrtev. Pri njem so našli pismo, v katerem izjavlja, da gre v smrt samo radi tega, ker je že sit življenja.

ZGODE IN NEZGODE.

1.

V prejšnjem stoletju je živel nekje v ribniški deželi velik možak, nadarjen in bister po pameti, a grd in nepogleden po obrazu. Zagledal se je v deklo srčkane zunanjosti, drugače pa trapaste avše. Ko ga je vprašal znanec, zakaj si je izbral todačo za družico, se je odrezal prebrisani dolgin: "Slišal sem, da narava izprebira: kar je dobrega, obvelja in se drži."

Po desetih ali petnajstih letih se znanca zopet srečata.

"Kako se ti je obnesel zakon, prijatelj?" — "Ej, slabo, da nikdar kaj takega. Mislil sem, da bodo otroci po meni posneli razum, pa po materi telesno lepoto. Zdaj so neumni kot noč in nakazni kot sam hudir!"

2.

Vrli farmar iz Kansasa, ki še nikoli ni slišal besedice o plimi ter oseki, je ležal prvikrat ob Atlantskem morju v kopališču med številnimi letoviščarji. Nenadoma je začela voda naraščati. Tedaj pa pljuskne posebno visok val in pomoči seljaškemu veljaku čevlje. Nejevoljno se možak okrene proti najbližjemu plavaču, debelemu zavaljancu, ki je čofotal po vodi, češ: "Hej, gospod, nehajte vendar plati vodo, saj me boste še potopili!"

3.

Oče je zasačil sinčka-edinčka pri laži in mu pridiga: "Govori vselej resnico, četudi bi ti bila morda neprijetna. Obljubi mi, da boš poslej vedno govoril po pravici!" — "Bom, oče." — "No, si že priden. Zdaj pa pojdi in poglej, kdo zvoni ob vratih! Ako je krojač, mu reci, da me ni doma."

RAZNO

Carigrad se modernizira. Ko je turški diktator Kemal paša prestavil turško rezidenco iz Stambula v Angoro, je dobro vedel za vzrok svoje odločitve. Cesarska mesta le z velikimi težavami in polagoma pozabljajo na svoje vloge, ki so jih igrala v preteklosti. Nov čas pa zahteva novih ljudi in novega duha. Temu silno nasprotujejo tradicije, ki jih je treba izkoreniti vsepovsod, kjer hoče kdo stavbo podreti do tal in sezidati na njenem mestu novo zgradbo.

Po zgledu ruskih sovjetov je tudi Kemal paša premaknil sedež turške države iz stare prestolnice drugam. Ostavil je Carigrad in se umaknil v Angoro. S tem činom je postal Carigrad priviačen posebno za tujce, kajti sedaj je mesto prosto vseh ozirov in lahko trguje s svojimi znamenitostmi, kolikor se mu poljubi.

Carigrajčani se dobro zavedajo, da jim je mogoče živeti le od preteklosti in začenjajo z dovoljenjem angorske vlade otvarjati vrata glasovitega saraja, ki postaja dostopen vsem ljudem. Odprla so se tudi vrata nekdanjega poglavarja črnih sužnjev v sultanovem haremu, dalje kasarne, kjer so se vzgajali janičarji in šole, kjer so se pripravljali za vstop v svet člani sultanove obitelji. V kratkem se otvorijo tudi bronasta vrata nekdanje sultanove rezidence, palače, v kateri so živele in mrle divne Čerkeske in Gruzinke in kjer so evnuhi pomagali voditi politiko turškega cesarstva.

Saraj je bil izpraznjen še za sultana Abdula Medžida. Poglavar muslimanske države se je preselil najprej v Dolmabagdže, potem pa v Jildiz-Kiosk. Le šola za prince in vojašnica za janičarje sta ostali v veliki trinadstropni hiši, polni samotnih celic, kjer je Turčija vzgajala fanatike svojega imperijalizma. Ti prostori so še danes izvrstno ohranjeni in so tudi v umetniškem pogledu nadvse zanimivi.

Jildiz-Kiosk, kjer je vladal zadnje čase sultan, sedaj ni več samoten kakor v prejšnjih časih. V njegovih prostorih je igralnica, urejena po vzorcu igralnice v Monte Carlu. Je pod nadzorstvom države in pomaga s svojo vedno dobro založeno blagajno jačati turške finance.

FILM O PASSAIŠKI STAVKI V CHICAGU DNE 24. OKTOBRA.

Čisti dobiček pojde v pomoč stavkarskim družinam.

Chicago, Ill. — V petek dne 29. oktobra bodo v Ashland auditoriju kazali film passaiške stavke. Film pokazuje osemmesečni boj 16,000 tekstilnih delavcev proti tovarnarjem. Čisti prebitek pojde v pomoč stavkarskim družinam. Stavkarji so se organizirali v lokalni organizaciji štev. 1603 United Textile Workers of America.

CEPLJENJE OČI.

Dr. P. Chibret (1844. do 1911.) je 1884. vcepil kunčevo oko neki gospe, ki so ji bili poprej izrezali ranjeno zrklo. Operacija, napravljena zgolj iz estetskih razlogov, je spočetka dobro kazala, pozneje pa se je začelo oko gnojiti in treba ga je bilo zavreči. Chibret je dolgo hranil svizca (marmotico), misleč, da utegne z njegovim očesom o priliki bolje uspeti nego z zajčevim. L. 1914. so ameriške novine sporočale o dečetu s svinjskim očesom in se zgražale, kako je nespodobno, kazati svet otroku skozi prašičje oko. Tu pa je šlo v istini samo za del prasje beločnice ali roženice, vcepljene 9-letnemu dečku, ki mu eno oko ni služilo. Nadaljnje podrobnosti o tem primeru, kakor o nekem sličnem iz leta 1923. niso znane. Ako je Matthey učinkovito prenesel oko s tritona (velike troblje) na tritona, pa Guyenot opravičeno dvomi, da bi se podobno početje obneslo pri ljudeh. Operacija je nadvse kočljiva. Razen tega je križ za cepič. Ali se bodo zatekali k opici ali kakemu drugemu vretenčarju? Raznorodna cepitev obeta še manj uspeha nego istorodna. Vendar se poskusi nadaljujejo. Izid utegnemo doznati prej ali slej. H. V.

France Bevk:

Med ljudmi

Eden najčudovitejših občutkov objame človeka, kadar stopi po več mesecih zopet na ulico. V teku stoindvajsetih dni sem se tako "priučil" novemu življenju, da sem občutil nekako plaho čuvstvo pred svobodo. Čuvstvo, ki objame človeka, kadar ga čaka nekaj neznanega . . .

Štiri stene, osem korakov dolga in tri korake široka celica so postale tako moj svet, da si nisem mogel več jasno predstavljati ceste, trgov, domačih sob . . . Petintrideset korakov dolgo in petindvajset korakov široko dvorišče je bil svet z vsemi petimi celinami; kos neba in zeleno drevo, ki ga je delilo na dvoje, se je zdelo iz drugega sveta. Iz drugega sveta je bil šum ljudi, ki je prihajal s ceste, vonj narave in petje ptic, ki se je glasilo z bližnjega vrta.

Vseh ljudi, s katerimi sem lahko občeval, je bilo kakih trideset. Še s temi le po eno uro na dan. Vseh narodnosti. Berači in potepuhi, tatovi in razbojniki. Eni prijazni, drugi zaklenjeni vase. To so bili moji znanci in prijatelji (še danes mislim nanje), ki smo si delali cigaretne ogorke. Zdi se mi, da se to "človeštvo" ni mnogo razlikovalo od človeštva, ki je tisti čas hodilo svobodno po ulicah. Bil sem član te "človeške družbe", pokoril sem se njenim zakonom in navadam, ker sem v vsem živel isto življenje kot oni. Nihče mi ne more zameriti, če sem ž njimi čuvstvoval in sem delil ž njimi tudi svoje nazore o ostali človeški družbi. Nisem maral, da me izločijo izmed sebe in še danes sem prepričan, da imajo v marsičem prav.

Tako sem postal del tega sveta, drobec tega novega življenja. In četudi sem skoraj dobesedno umiral radi hrepenenja po svobodi, me je vendar nekaj priklepalo na strašno dolgočasje samotnih ur in sem se skoraj bal stopiti na cesto . . .

Še nikoli se mi ni zdela ulica tako praznična, ne svet tako zelo solnčen in zelen. Zdelo se mi je, da so hiše spremenile svojo obliko. Da so višje, preprostejše in bolj praznične. Hoja ljudi se mi je zdela pesem . . . Vse se je spremenilo v mojih očeh. In vendar sem se spremnil samo jaz.

Občutil sem radost, da mi je srce močno utripalo. Temu občutku se je pridružila samozadovoljnost, da bi niti udarcev ne bil občutil v tem velikem trenutku svobode. Zdelo se mi je, da so najtežji trenutki v življenju lažji od ječe. Ne radi ječe same, ampak radi kratitve svobode.

In vendar ta hip nisem pozabil, da sem bil aretiran in zaprt, kot nisem pozabil še danes. Skozi smeh znancev in prijateljev, skozi častitke in stiskanje rok, je stresnil spomin in me stresa še danes. Vzroki, okoliščine in ljudje, ki so bili v zvezi s to zadevo, ne morejo biti pozabljeni. Duševno trpljenje stoindvajsetih dni je izdolbilo spomenik.

Polagoma je dobil vnanji svet svoje stare oblike. Ceste se mi niso zdele več čudne ne hiše in ljudje. Danes ne vživam več ob tem, da hodim lahko iz sobe v sobo, da smem stopiti na cesto, kadar se mi poljubi in da zvečer lahko berem do mile volje. Kup časopisov, ki so mi jih hranili, se je znižal; pregledal sem dobi štirih mesecev, preživel je nisem. Na tistem mestu mojega življenja bo praznina. Nekaj drugega je tam, a življenje to ni.

Če bi bil slišal med stene utripanje naroda, ki je sočustvoval z menoj, bi mi bilo lepše in lažje. Pa sem mu hvaležen vseeno in bi bil rad, da se ne vara v meni. Moje misli so bile od dolgih noči bdenja tako izmučene, da je bila moja najbolj vroča želja živeti med ljudmi, a ne misliti in ne govoriti. Ko sem bil v zaporu, sem pisal z lahkoto, prve dni svobode nisem pisal niti pisma. Misli so bile lene in razdejane, vse v drobcih, da jih nisem mogel spraviti skupaj. Počasi dobiva duša ravnovesje, nekje vstaja stari človek . . .

In vendar čutim, da to ne bo stari človek. Vrsto let nisem imel časa, da bi se en dan pogiobil vase in razmislil. Zdaj sem mislil skoraj do blaznosti. Duša je živela dobo štirih let. In ta starost ne more ostati neopažena na meni. Kakor da sem legel v grob in zopet vstal iz njega.

Te besede v pozdrav. Nisem jih napisal radi ničemurnosti, ampak radi tega, ker sem čutil dolg nasproti tistim, ki so se zanimali zame. Niso vse. Duševnih in vnanjih doživetij je za debelo knjigo. Kadar bo čas izločil, kar je vrednega, jih ne bom zamolčal.

Za kratek čas

Razmišljenec.

Tine: "Ta-le Mihec je zdaj nekaj raztresen in razsejan."

Tone: "Tako? Nisem opazil."

Tine: "Pa še kako je! Ondan je stal doma pred ogledalom in vprašal ženo, kaj dela pri njih slika tega moškega."

*

Neki jasnovidec Mojzesove veroizpovedi se je bavil s hiromantiko, to se pravi, iz potez na dlani je ugibal judem značaj, bodočnost, prošlost itd. Nekoč mu privedejo mladega kodrolasega skladatelja, ne da bi mu razodeli, s čim se gospodič ukvarja. Vedež precej časa strmi v mladenčevo roko in pravi naposled: "Vi ste umetnik, godbenik ali kaj podobnega." — "Po čem pa ste to spoznali?" se začudi komponist. — Bistrovidec mrko izpusti dlan in izusti: "Po dolgih laseh."

*

Vlomilec, ki pride domov obložen z ukradenimi predmeti: "Stara, zdaj pa le dobro spravi te stvari, zadnje čase se pogosto sliši o tatvinah."

*

Gospod: "Ne jokaj, mali, jutri te ne bo več bolelo."

Dečko: "Saj jutri ne bom več jokal."

*

Janezek je vse jutro od sile nemiren v razredu, dokler se mu naposled iz nepočakovnosti ne izvije iz grla: "Gospod učitelj, pri nas smo pa davi dobili dekletce, doktor Zaletel jo je prinesel!" Takoj šine kvišku druga roka in drug glasek izpregovori: "Mi tudi kupujemo pri njem, gospod učitelj."

Fr. Z.:

Častni ribničan

V Belgradu jako hvalevredno štedijo, presenetljivo in velikopotezno. Ne vem, od kod je in kako se piše oni gospod, ki ima v rokah štedenje! pa naj bo kdorkoli — Ribničani so sklenili, da ga bodo imenovali za častnega Ribničana.

Namreč je njega dne živel Ribničan Matevž, tudi jako varčen mož, mož s slavno kobilico, ki si je z njo prizadeval, da bi se privadila in bi živela brez krme in stroškov. Skoraj se mu je posrečilo in bi jo bil privadil; kar se mu je upria in zavratno protipostavno črknila — to ni bilo lepo!

Tega je že davno.

Zdaj so oni v Ribnici ponosni, da imajo v Belgradu imenitnega rojaka — če ni rojak po krvi, je vsaj po duhu — ki bo ranjkega Matevža še prekosil.

Jako nezaslišano je, kako štedijo v Belgradu, in smo srečni, da smo deležni štedenja tudi v Ljubljani in povsod in sploh.

Izvzeti so od štedenja le oni, ki ne goje v svojih nedrjih rodoljubezni in požrtvovanja, kar pa ni častno nikakor ne. S ponosom zre domovina, mili kraj, na svoje sinove, kateri smo rodoljubeči in požrtvovalni, zanaša se na nas in pričakuje, da bomo vztrajali še naprej in ne bomo sledili ribniško kobilico, ki je napravila narodni škandal in tako rekoč crknila! —

Štedijo pa v Belgradu jako izvirno, čuda premišljeno in na vsake vrste načine.

Štedi se tudi drugod, štedi ves svet. Pa nikoder ne štedijo tako zgledno, kakor v Belgradu, in resnično zasluži dotični gospod spomenik — če ne spomenika, pa vsaj, da pride v muzej.

Ena pot, kako da štedijo, je n. pr. ta, da ne plačujejo dolga.

Ta pot se je v zasebnem gospodarstvu že davno obnesla: marsikdo si je po tej poti že opomogel in postal ugleden in veljak. Kajti neverjetno, kako kvarno je plačevanje dolgov, kako je v zapreko gmotnemu blagostanju.

Tudi v Belgradu so z bistrim očesom spoznali to najopasnejšo rakrano slehernega uspešnega gospodarstva in so z radikalno roko se lotili, da jo izločijo. In ne plačujejo več, kar so dolžni. Kratkomalo i tako je: dolgov ne plačujejo!

Ob tem se seveda ne morejo ozirati na kakšne koli ozire.

To naj bi vsi, ki jim v nedrjih bije rodoljubezen in požrtvovanje, rodoljubeč in požrtvovalno upoštevali! Ne pa pikre besede renčali tjakaj v Belgrad!

Zadnjič je stal v novih osemdeset let stari radučitelj, ki da mu SHS, mili kraj, dolguje ne en ali šest-ali osemnajst tisoč Din na zaostali pokojnini in še je stalo, da bi stari gospod rad še tokraj groba doživel, da mu jih izplačajo. Genljivo je potožil, da nič ne zaležejo obilne njegove prošnje — denarja da ne dobi in ne dobi; vse prošnje da romajo v koš: nemara da jih v Belgradu ne razumejo, pa mislijo, da so lirične pesmi.

Tukaj, na tem naduČitelju, se baš vidi, kako resno da štedimo!

Vso čast sicer staremu gospodu in ga zaradi denarja iskreno obžalujemo. Tudi oni gospod v Belgradu, ki ima štedenje v rokah, ga morebiti iskreno obžaluje in mu krvavi srce — oh, gotovo mu krvavi in jako! Tako je gospod v Belgradu kremenit značaj, mož jeklen, in ne more in ne sme krvavečemu srcu na ljubo deti in nehati kakršne koli izjeme od načela, da se dolgovi ne plačajo — kam bi prišli drugače!

Naj bo gospod naduČitelj potolažen! Denar je itak le mamon. Namesto mamona naj mu srce navdaja požrtvovalnost in ponos in zavest in zarja nade, kako silno se nam bo dvignil gmotni položaj in ugled in moč in sploh; — seveda, če ne bomo taki, kakor ribniška kobila in ne bomo naredili narodnega škandala in ne bomo preje tako rekoč — kakor že povedano.

Gospod naduČitelj ni sam. N. pr. poznam gospoda, vrl je mož in mizarski mojster in neustrašen vsakikrat razobesi državno zastavo, kadar je količkaj prilike zanjo in vreme ugodno. Tudi njemu so dolžni v Belgradu trideset tisoč Din že štiri leta, torej več in dalje, kakor gospodu naduČitelju — in so mu jih dolžni za volilne skrinjice ali kali, ki jih je dobavil.

Gospodje v Belgradu so pošteni in ne iščejo ovinkov, nego priznavajo: Res je, brate, dolžni smo ti! — Toda ne plačajo, ker imajo tako urejeno, da dolgov ne plačujejo — red mora biti!

Vrli mojster jim je pisal, da bo moral na kant, ako ne plačajo, in je bil ogorčen; zastavo seveda je vendar-le razobesil, kajti je bil narodni praznik.

Gospodje v Belgradu so brali prošnjo in je na prošnji bil bilj eg in so razumeli, da ni lirična pesem. Zato so prošnjo stvarno in temeljito rešili, napisali so nanjo "V nadležnost!" in jo poslali izseljeniškemu komisarijatu v Njujork.

Mojster je čakal in čakal, potem je obupal. Stopil je k odvetniku in naročil tožbo zoper SHS, mili kraj.

Sodniji je bila tožba jako neroda. Vendar je razsodila, da ni drugega in mora SHS plačati svoj dolg in povrhu še osem tisoč za stroške.

SHS, mili kraj, se je bridko pritožil, kakšna je ta pravica, da bi moral plačevati dolgove, ko je vendar sklenil, da jih ne bo. Ali velja njegova beseda ali ne! Toda mu ni pomagala pritožba, višja sodnija je potrdila sodbo prve stopnje in je bilo zopet za štiri tisoč dinarjev več stroškov, ki jih mora plačati SHS.

SHS ni odnehal in se je pritočil naprej. Izgubil je tudi to pritožbo in bil obsojen v nove stroške in je bil sedaj dolžan mesto trideset tisoč, že šest in štirideset.

Plačal pa le ni, kajti v Belgradu resnično štedijo in ni to nikakšna šala. Zraven jim je krvavelo srce, da ne morejo obrtniku plačati trdo zaslužených žuljev — toda red nad vse!

Mojstru je takisto krvavelo srce in ker le ni bilo plačila, mu je srce še bolj krvavelo in je najel eksekutorja in ga poslal nad SHS, mili kraj, da je zarubil vse stole na Velikem županstvu, da uradniki nimajo več kam sesti, in vse pljuvalnike, da nimajo več kam pljuvati, in vse tintnike, da nimajo kam pomakati peres. In so sami stroški sedaj že narasli na dvajset tisoč. In je dejal vrli mojster, da ne bo nikdar opustil razobešanja zastav, ako bo količkaj vzeme, da se mu pa vendar smilijo žena in otroci, ako bi prišli na kant; rajši da bo dal zarubiti tudi še velik boben vojaške muzike in zlato porto na hišah gospoda vratarja v vladni palači, pa naj se potem podere svet!

To so velike stvari, ki jih ne razume vsakdo, seveda ne; toda vsi jih občudujemo.

In pripovedujejo, da je vse polno takih pravd zoper SHS in stroškov in ubežni — kaj bi jih ne bilo, ko v Belgradu štedijo!

Neusmiljeno štedijo in so si n. pr. izmislili še to, da bodo na železnicah odpravili sploh vse izdatke in odpustili vse osobje, od strojevodij do direktorjev; samo onega da bodo pridržali, onega, ki prodaja vozne listke in zanje pobira denar.

In pripovedujejo še več takih historij.

Zato ni zastonj, da so Ribničani onega v Belgradu izbrali za častnega Ribničana. Naročili so mu diplomo in je diploma že narejena. Le plačati je nočejo, ampak pravijo:

"V nadležnost!" in da "nema kredita." Umetnik jim brez plačila ne da diplome in jih toži in sedaj ne vem, kaj bo in ali ne bo Belgrad užaljen.

Poljska vlada na tleh padca.

Varšava, 25. sept. — Poljski kabinet je včeraj sklenil resignirati vsled ostrih napadov v parlamentu na notranjega in prosvetnega ministra. Zbornica je odobrila kredite za zadnje letošnje četrtletje, ki jih je zahtevala vlada, ko je izrekla obsodbo dveh ministrov. Vlada je nato sklenila, da vsi ministri podajo ostavko, ako kritizirana ministra ne dobita zadoščenja.

ANICA

(Dalje.)

Včasi mi je postajalo mehko pri srcu in bilo mi je hudo . .

Nekega dne se je nenavadno dolgo mudila v sobi. Brisala je semtertja in prekladala stvari po omarah in stojalih, kakor bi bilo vse v največjem neredu. Potegnil sem bil že nekolikokrat uro iz žepa in se ozrl proti njej, toda ona me ali umela ni, ali pa me ni hotela umeti. Naposled jo opozorim, spomnivši se njenih nekdanjih besed:

"Anica, kaj delaš tako dolgo? Gospa bodo hudi in zmerjali te bodo!"

"Naj me, saj nič ne de!"

Nekaj nepopisnega je zvenelo iz teh njenih besedi. Bilo je, kakor bi bila izlila vanje vso svojo krvavečo bridkost. Zasmilila se mi je. Skočil sem k njej, prijel jo za glavico in ji jo dvignil proti sebi gori.

"Anica, ali me imaš kaj rada?"

Dve svetli solzi sta ji zablesteli v očeh. Še nikdar nisem videl čistejših, še nikdar blaženejših solz!

"Anica, ali me imaš kaj rada?"

"Imam!"

Glas ji je vibriral in drhtela je po vsem životu. Kakor bilka na vodi se je tresla. Lica pa ji je prešinjala zopet tista begoča rdečica. Zdela se mi je hkratu vsa izpremenjena. Oči so ji bile postale temnejše, in tisto tiho hrepenenje, ki je sicer spalo in dremalo v njih, se ji je bilo hipoma oživelo. Jaz pa sem zaznal in nič več nisem dvojil, da to nezrelo dekle ljubi, ljubi goreče in strastno . . . V mojem srcu se je vzbudil egoizem, pojavile so se želje — prva ljubezen tega nežnega bitja me je mikala . . . Že sem bil na tem, da se vdam slasti, ali tedaj se spomnim: Poštenjak hočeš biti, plemenit, praviš, da si — pa . . . Iztreznil sem se in zatrl sem s silo ono mehko čuvstvo, ki me je navdajalos toliko blaženostjo. Poslušal sem glas, ki mi je rekel: "Ne varaj, ne uniči nedolžnega otroka!" — Z zavestjo, da učinim nekaj izredno dobrega, vzvišenega, sem jo pahnil kruto od sebe, rekoč:

"Anica, beži, beži! . . . Pametna bodi! . .. Kaj bi tisto! Pojdi lepo, da ne boš zmerjana!"

Umela me je.

Oni dve solzi, ki sta ji blesteli prej v očeh, sta ji kanili na lica, a zdaj sta bili grenki polni bridkosti!

Pobegnila je brez pozdrava.

* * *

Ali njene oči se niso jenjale čuditi! In tista njena nema, napol odprta, napol zaprta usteca so izpraševala venomer: "Zakaj nočeš . . . zakaj nočeš? . . ."

Njen pogled je bil tih, vdan, a vendar tako koprneč in tako milo prosečl Čimdalje teže sem se mu ustavijal, vedno globokeje mi je segal v srce in vzbujal mi v njem občutke, prešinjene od slasti, kateri se človek le težko odreče. In kmalu ni bil samo njen pogled, ki me je osrečeval, kmalu je vsa njena podoba z neko tajno silo učinkovala name. Kakor bi bil postavil kdo v zgodnji spomladi šopek mladih cvetov na mojo mizo, tako mi je bilo vselej, kadar je prestopila prag moje sobe. Dih poezije je vel od njenega nežnega, nedolžnega telesca. Bila je v istini kakor spomladnji cvet! In od dne do dne sem bolj želel, bolj koprnel po tem, da bi bil moj ta cvet . . . Ah, kako bi jo bil privil nase, s kako slastjo bi ji bil pritisnil poljub na tista njena izprašujoča usteca, kako bi bil srkal sladkobo iz tisth njenih milih očl! Toda vselej se je oglasil pravočasno v mojih prsih glas, ki me je svaril:

"Ne stori tega! Ne nakladaj si odgovornosti! Kaj je zakrivila uboga deklica, da jo hočeš pahniti v nesrečo? Ali naj bo to plačilo za njeno ljubezen?"

In premagali so v meni tako zvani dobri naklepi . . . Toda nikoli ne za dolgo! Hotel sem biti pošten! A kako? Moja volja je bila dobra, moji nazori so bili vzvišeni, toda moje misli, moje želje . . . ah! — Premišljal sem včasi, kaj je pravzaprav človek in njegove želje?... Odgovora nisem dobil na svoja vprašanja. A nekaj je bilo v meni, kar me je odvračalo od tega, da bi se bil vdal brez misli željam svojega srca. Moje misli pa so bile črnogledе in slikale so mi posledice z najtemnejšimi barvami. Zato nisem storil ničesar, kar bi bilo obtežilo mojo vest. Pustil sem jo koprneti brez utehe, a vdajal se nasladi, ki sem jo občutil spričo njenih prosečih pogledov, spričo njenih muk in njenega trpljenja.

O, bil sem poštenjak!—

* * *

Tesneje in tesneje mi je prihajalo v njeni bližini. Ozračje, v katrem sem živel, se mi je zdelo nasičeno z električnimi silami. Vladala je neka čudna tišina; kakor pred nevihto je bilo.

Vsak dan tisti koprneči pogledi . . . vsak dan tiste tihe prošnje. . . vsak dan nemo govpraševanje: "Zakaj nočeš, zakaj nočeš? . . ." — In vsak dan tisti pritajeni, bolestni vzdihi . . . tista žalost . . . tisto zdvajanje in obupanje . . . tisto počasno umiranje . . . tiste grozne muke, ki so bile posledica neutešenega hrepenenja . . .

"Anica, beži, beži! Kaj bi tisto! . . ."

Toda nič ni pomagalo! . . .

In moja volja je omagovala. Začel sem se bati, da bi se oni svareči glas nekega dne ne zakasnil, da bi se nekoč moji dobri naklepi ne upognili burnim željam mojega srca . . . Vedno opasnejši je postajal moj položaj. Kajti včasi se mi je zdelo, kakor bi se mi rogal kdo, kakor bi mi kdo šepetal na uho: "Kaj, ti nočeš . . . ti nočeš poskati medu iz teh sladkih oči? . . . Ti se bojiš dotakniti teh drhtečih ustnic? . . . Tebi ni mar te žlahtne rože? Ti nočeš . . . ti nočeš? O le nikar! Hotel bo kdo drug! In jutri morda že pride oni, ki se ne bo pomišljal in ki utrga ta cvet in ga morda celo potepta! . . . A ti — ti bi ga gojil lahko!"

Gojil?

Smešno! Vedel sem, da bi ga tudi jaz strl, da bi ga tudi jaz uničil. Kaj pa naj bi bilo sledilo kratkim hipom utehe nego grenko razočaranje? Ne, ne, vedel sem, da sem ji jaz bolj nevaren nego kdorkoli drugi! H komu drugemu bi jo morda ne vleklo tako srce, pred kom drugim bi morda bežala! Ne, nevaren sem ji bil jaz, baš jaz! To sem uvideval, a uvideval tudi, da mora biti konec temu. Dekletce je bilo bolno in bilo ga je treba ozdraviti! Iztrezniti sem jo moral, pregnati sem ji moral tisto morečo bol, ki ji je bila legla na dušo, in zato sem moral stran, stran od nje . . .

Moj sklep je bil storjen.—

In zopet sem se zdel sam sebi velik in vzvišen in zopet me je hvalisala moja tankočutna vest! . . —

Urno se je sukala po sobi, kar sicer ni bila njena navada.

"Zakaj tako hitiš danes, Anica?"

"Dela imam še dosti!"

"No, le čakaj, saj z mano ga ne boš imela več dolgo!"

Zastrmela je.

"Ali se bodeš kaj jokala, Anica?"

"Zakaj?"

"Ker pojdem stran!"

"Saj ne pojdete!"

"Kajpak da pojdem!"

"Kam?"

"No, na drugo stanovanje pač!"

"Pa — zakaj!"

"Zakaj — zakaj? Glej jo, no! Zato, ker pojdem!"

Oči so se ji še bolj odprle in barva njenega lica je postala še za nianso bledejša, nego je bila sicer. Videl sem, da je hotela reči nekaj, toda glas ji je zamrl. Meni pa je bilo zdaj hipoma take lahko pri srcu, da sem se samo še smejal. Svoj sklep sem smatral za nekako žrtev, ki jo prinesem njej, in zdelo se mi je, da ji nisem dolžan nikakih ozirov več . . . da se smem zopet norčevati iz nje, kolikor se mi le ljubi. Bil sem prepričan, da se tista njena ljubezen kmalu ohladi, ko me ne bo več blizu, in da se bo v poznejših časih še sama sebi smejala, če se bo spomnila tistih abotnih otročjih sanj. In tako me je celo veselilo, ko sem opazil, da prebleduje, da omedleva in da se bori z jokom. Videl sem zdaj vse samo od smešne strani . . .

(Dalje prihodnjič.)

Nemška vlada odobrila pogajanja s Francijo.

Berlin, 25. sept. — Nemški kabinet je včeraj pod predsedovanjem Hindenburga odobril načrt pogajanj, ki ga je začel v Ženevi zunanji minister Stresemann s francoskim zunanjim ministrom Briandom. Načrt je, da Nemčija plača Franciji približno eno milijardo zlatih frankov na račun svoje odškodnine za stabilizacijo francoske valute, Francija pa vrne Nemčiji takoj Porenje in Saar ter ji da še druge politične koncesije.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Društvo št. 559, S. N. P. J. — Veselica v soboto 2. oktobra v dvorani S. N. P. J., So. Lawndale Ave. in W. 27th St.

Društvo št. 86, S. N. P. J. — Veselica v soboto 9. oktobra v dvorani S. N. P. J.

Pevski zbor "Lira". — Koncert v nedeljo 10. oktobra v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava, v nedeljo 24. oktobra v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Dr. št. 1, S. N. P. J. — Veselica v soboto 30. oktobra v dvorani S. N. P. J.

Dr. št. 8, S. N. P. J. — Veselica v soboto 21. novembra v Hrvatskem narodnem domu v So. Chicago.

Dr. št. 131, S. N. P. J. — Veselica v sredo 24. novembra v dvorani S. N. P. J.

Soc. pevski zbor "Sava" (odsek kluba št. 1, JSZ.) —Koncert v nedeljo 5. decembra v dvorani S. N. P. J.

Dr. "Slovenija". — Maškaradna veselica v soboto 8. januarja v Narodni dvorani, So. Racine Ave. in W. 18th St.

Dr. "Danica". — Maškaradna veselica v nedeljo 9. januarja v Narodni dvorani.

Dr. št. 102, S. N. P. J. — Veselica v soboto 29. januarja v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.

Dr. št. 99, S. N. P. J. — Veselica v soboto 12. februarja v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska predstava 27. marca v dvorani ČSPS.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Aug. 31-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam list ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Še danes ga iščejo.

— Ti se torej ne moreš zaročiti. Kaj je vzrok?

— Moja mati hoče, da je moj ženin zdrav in močan. Oče zahteva, da mora biti bogat, jaz pa želim, da je mlad in lep. Zdaj ga iščemo.

* * *

Godba pri mizi.

Dva gosta sta se razgovarjala o tretjem, ki je pravkar dokončal kosilo. "Povem ti", je dejal prvi, "slišal sem že marsikaj pri mizi. Slišal sem juho, ki je piskala, godla in pela gostom v grlu, toda danes sem prvič slišal, da je jodlala."

DA SKUHAS DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhano vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, slaščičarjem in v prodajalne šaleznine damo primerno popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Brez začetka in konca.

On (ji ponudi zaročni prstan): Vzemi ta prstan, draga moja, ki je simbol moje ljubezni, katera nima konca.

Ona: Pa naj bo simbol še moje ljubezni, ki nima začetka.

Sedaj je čas za—

New-yorško grozdje

Grozdje v državi New York bo kmalu popolnoma zrelo in se bo pričelo razpošiljati.

Kakovost grozdja je letos najboljša in, kakor veste, je "new-yorčan" za naš ukus najboljši in ga v tem oziru nobeno grozdje ne "bita." Tudi čisti se najhitreje in najlažje.

Sedaj je cena razmeroma zelo nizka in, ako si sploh mislite napraviti kaj grozdnega soka, je v Vašem interesu, da si naročite eno ali več kar.

Sedaj je čas za naročitev.

Naročila in druge dopise pošljite na

JUGOSLAV AMERICAN CORP.
455 W. 42nd Street,
New York, N. Y.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane....$5.00

Slovensko-Angleška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo....$2.00

Zakon Biogenezije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro....$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami....$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki..$1.75

Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek $1.00

Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo....50c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE

pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosedaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Anton Jankovich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
Anton Bokal, 727 E. 157th Street, Cleveland, Ohio. .....
John Križmančič, 13111 Benington Ave., West Park, Ohio.
Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.
John Rimac, 5555 Russell St., Detroit, Mich.
Frank Stular, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IVAN MOLEK:

HRBTENICA

Drama v treh dejanjih s prologom in epilogom.

POSVEČENO ŠESTDESETTISOČ BRATOM IN SESTRAM TER BRATCEM IN SESTRICAM V VELIKI SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

OSEBE.

Jože Seljan, star rudar, ki ima vse ljudi rad, tiste, ki k maši hodijo in one, ki ne hodijo.

Kati, njegova žena, ki se briga le za hčer, da se ne omoži z rudarjem zato, da ji ne bo treba prati umazane obleke.

Rozi, njegova hči, ki ni več dete.

Tonček, njegov sinček, ki upa, da bo prezident Združenih držav.

Ivan Dvoršek, rudar in mislec.

John Žagar, rudar, ki je že izpregledal.

Martin Bingelj, rudar, ki je še brezbrižen.

Tone Kopitar, rudar in ravnotak.

Luka Cajzar, rudar, ki sovraži vse, kar diši po naprednosti.

Luca, dekla, ki čaka, da jo kdo snubi.

Rudi, muzikant.

Dugan, jamski delovodja.

Drugi rudarji in njihove žene ter otroci.

Vrši se danes v rudarski naselbini na jugovzhodu Amerike.

PROLOG.

SLOVENSKI DELAVEC (iz polpretekle dobe počasi prodira po ozki, vijugasti poti med ostrim skalovjem omagan, plašen in izgubljen. Boječe se plazi in skriva za skalami, izza katerih se dvigajo in ga naskakujejo ter mu groze, da ga raztrgajo — zdaj posamezno in zdaj skupno — sovragi: **Bolezen, Nesreča, Skrb, Ignoranca in Izdajstvo**, gtde pošasti v ohlapnih črnih, sivih, zelenih in progastih haljah, s kapucami na glavah in ostudnih obrazov, iztezajoč roke in dolge prste s krempiji po njem; v začetku je oder teman, nakar polagoma prihaja dan iz ozadja):

Gorje! — Gorje —
Obdaja jata me sovragov,
a jaz sem sam, brezmočen.
Bolezen me ogroža uro vsako
in Skrb me vedno zasleduje;
reži v obraz se mi Nesreča.
Nevednost plazi se za mano
kot kača in Izdajstvo
noge mi izpodbija.
Kje sila je mogočna,
kje ščit v obrambo mojo?
Kje bratje moji so?
Kje bratje so enakih misli,
ki veže nas ideja ena,
princip Svobodne misli
in solidarnosti na fronti dela,
da zla ta kruta z združenimi
močmi bi vsa odbili,
sovrage k tlom pobili,
svobodni, samisvoji bili?
Gorje! — Gorje! —

(Luč postaja močna. Sovragi se potuhnejo, zakrijejo si oči in se prihuljeno skrijejo. Delavec počasi odide. Zastor.)

PRVO DEJANJE.

Dvorišče za Seljanovo hišo. Na desni (od gledalca) zadnja vrata s par stopnicami v stanovanje; na levi drevo, pod katerim je klop. V ozadju ograja z vratici v sredi, za katero je cesta; onkraj ceste se vidijo druge hiše rudarske naselbine. Po dvorišču razna navlaka, stari stoli in zaboji, na katerih sede rudarji. Dvoršek sedi na klopi in čita "Prosveto", drugi pa sede, vstajajo in zopet sedajo vse križem. Večinoma so vsi rudarji v vsakdanjih srajcah z zavihanimi rokavi in gologlavi. Na tleh imajo steklenice s pijačo, iz katerih vsak čas potegnejo. — Proti večeru po končanem dnevnem delu. Predno se dvigne zastor, se zasliši petje.

ČETVORICA RUDARJEV (napravljenih za nočno delo prikoraka iz hiše in obstane pri vratih ograje pojoč):

Mi kopljemo, kopljemo
črni demant.
Mi gonimo, grejemo
celi svet.

ŽAGAR. Glej jih, glej! Še pojejo, ko gredo na garanje. Saj ne boste zjutraj, ko se privlečete izgarani domov.

(Četvorica odhaja po cesti za plotom na levo.)

KATI (na pragu, maha z roko za njimi). Good-bye, čuvajte se! — Meni se lepo vidi, ker pojejo. To je znamenje, da so zdravi in veseli.

BINGELJ. Pa ne da bi jih vaše kislo zelje naredilo vesele, haha!

KATI (jezno). Ti pa kar tiho, nesnaga! Še kislo zelje in repo bi otepal, pa je ne bo. (Naglo odide v hišo. — Vsi se smejejo.)

LUCA. (sedi na stopnici in trebi solato.) Jezik ti res bingija. Nisi zastonj Bingelj.

BINGELJ. Ej, Lucka, dušica zlata, tako te imam rad kot moj črni strop v jami! Kdaj se gerva ženit, Lucka?

LUCA. Oh, takega lahko poberem vsake tri korake za plotom! S takimi smo pri nas fižoj nakolili. You shut up! (Odhiti v hišo. — Splošen smeh.)

BINGELJ. Hahaha, Luca se je objedla, odkar je dekla pri Seljanu. Misli, da je sedem let mlajša, haha!

KATI (pokaže glavo skozi vrata). Da mi ne boste Luce obirali, vi zgage! Sami sebe obirajte! Luca je naša, ni vaša. (Izgine.)

BINGELJ (za njo.) Kdo vam jo jemlje? Zaklenite jo v trunk! (Smeh.)

KOPITAR. No, kaj pa ti, Žagar, kako si danes žagal?

ŽAGAR. Hehe, olrajt, in ti, Kopitar, kako si kopital?

BINGELJ. Vsi smo krvavi pot potili za kompanijo. In čemu bi še doma žagali in kopitali? Vi osli! Res — ničesar bolj ne mrzim kakor tole onegavljanje: Kako si danes delal? Koliko si naredil? Tako pa tako . . . tak in tak prostor smo imeli . . . dobro se je rušilo . . . Boss je imel danes nove hlače — — Da bi vas! Osem ur mi je dosti jame. In kadar me odnesejo iz te jame v drugo, je bo še preveč. Bodimo veseli, dokler smo tukaj in pozabimo na vse, kar ne spada sem. Razumete, žagarji! Pomenimo se rajši kaj pametnega. Ti, daj sem tisto steklenico! (Pije.)

(Dalje prihodnjič)

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA